

mooiste dag niet te verstoren, hadden ze hem tijdens de mis in de sacristie gelegd.

Er volgt nog een rondje Liebfraumilch, in gepaste stilte.

'Een halfuur nadat ik als getrouwde vrouw aan de arm van mijn echtgenoot de kerk uit wandelde, werd mijn nonkel Basil in zijn kist naar buiten gedragen,' zegt Louise. 'Maar dat heb ik niet gezien. Wij waren al op de receptie in de parochiezaal op dat moment. Tja, alles was betaald.'

8. Chrissen

Twee Chrissen vragen mijn aandacht op een ijskoude vrijdag: een dode en een levende. Chris 1 wordt gecremeerd in Alkmaar. Na afloop biedt ze haar gasten een oer-Hollandse lunch aan in een negorij in Bloemendaal. Een dagvullende taak per openbaar vervoer. Chris 2, die haar ware leeftijd niet wil onthullen en ter afleiding beweert dat ze vijfenzeventig wordt, wat minstens dertig jaar gelogen is, geeft een groot feest.

Na rijp beraad en met lichte schuldgevoelens, kies ik voor Chris 2, die leeft en op loopafstand van mijn huis woont. Voor Chris 1 brand ik de hele dag kaarsjes.

De ene Chris sluit de andere niet uit.

9. Gedichtendag

Leven na de dood

Toen je voorgoed de ogen sloot
was je naast dood
ook nog in leven,
een heel klein beetje slechts
en steeds maar voor heel even.

Je chocolade hagelslag,
bitter en puur,
stond naast mijn kersenconfituur
bij het ontbijt.
Zo tevergeefs,
Zo ongestrooid.

Je zakdoeken en sokken
waste ik
en hing ze nutteloos te drogen.
Je overhemd bewoog,
ik keek ernaar met lege ogen.

Het ergste was je kamerjas
waarin je geur nog huisde,
met op de kraag een haar
en ook wat roos,
doodstil en troosteloos
oplichtend op het donkerblauw.

10. Poëzie in de supermarkt

Achtergebleven boodschappenlijstje in mijn winkelkar, met potlood geschreven op de achterkant van een envelop:

Tomaten en salaad
Ajuin
Doos erfjes en pekes
Toespijs
Pakje soep (championne)
Speculoos
3 x drinken
Aardappellen
Snoepje voor vanavond

Tomaten en salaad
Ajuin

Doos erfjes en pekes
toespijs

pakje soep (championne)
speculoos

3 x drinken

aardappellen

snoepje voor vanavond

Wilt u zoveel mogelijk betalingsopdrachten in één envelop versturen?

11. Vrijdag Visdag

In schoonheidsinstituten kom ik zelden en dat is me vast aan te zien. Bleek en wintermoe maak ik een uitzondering en samen met een vriendin begeef ik me op een ijskoude avond naar een wellnesspaleis in de Antwerpse binnenstad, waar we ons lichaam ter beschikking zullen stellen aan honderden garnaalgrote visjes. Ze zullen zich te goed doen aan onze dode huidcellen. Gara Ruffa heten ze officieel en van Roemenië tot Irak leven ze in het wild, schoolgewijs zwemmend in inhammen van de zee, waar vooral psoriasispatiënten hun gehavende huid schoon laten eten.

In ons schoonheidssalon zijn de visjes samengedreven in een wit betegeld bassin, achter gesloten deuren. Op verzoek douchen we de laatste restjes eerlijk zweet en cosmetica van ons af en begeven ons in badjas naar het bad. 'Rustig gaan zitten, geen onverwachte bewegingen maken, niet gillen,' zegt de wellnessman die zijn pappenheimers kent. Daarna verdwijnt hij discreet. We laten onszelf giechelend te water en worden bestormd door de hongerige scholen.

Het nerveuze gesabbel van de kleine visjes veroorzaakt minime prikkeltjes. De iets grotere exemplaren tuitten hun tandeloze monden en delen gulle zuigzoentjes uit. Ze lusten mij blijkbaar liever dan de vriendin. Als wintersokken klitten ze rond mijn voeten en enkels. Als een trillend geitensikje hangen ze aan mijn kin, die zich half onder water bevindt.

Een klein uurtje later, als de Gara Ruffa goed door-

voed zijn en wij lichtjes verkreukeld, stappen we schoon en tintelend uit het water. Mijn huid voelt aan als zijde, glad en glimmend, en dat zal nog dagenlang zo blijven. Voor herhaling vatbaar, vind ik. Maar de vriendin haalt voortaan liever weer een pot scrubcrème boven, zegt ze, narillend.

12. Pardon

Ontbijten met de kleinkinderen, die regelmatig en met één tegelijk komen logeren, is altijd *quality time* en aanleiding tot goede gesprekken.

Sari (4) eet een croissant, in het rode ochtendjasje van de rommelmarkt ten voordele van de parochie en drie à vier kleinkinderen overspannend. Ik drink groene thee en er ontsnapt mij een kleine oprisping.

'Excuseer,' zeg ik deftig.

Zij laat een kinderwindje. Pardon.

'Wat laten wij veel vanmorgen, hé amma,' zegt ze.

13. Bob

Meteen na het opstaan – vroeg tot zeer vroeg vanwege mijn matineuze geaardheid – trek ik een toonbare laag kleren over mijn nachtgewaad aan en begeef mij, weer of geen weer, naar buiten. Aan de straatkant, een bochtige steeg ver, bevindt zich het brievenbussenlokaal van het begijnhof. Daar ligt de krant die ik lees en waar ik voor schrijf.

Het heeft gesneeuwd vannacht. Dik en donzig. Mijn straatje ligt er maagdelijk bij, zo onaangeraakt en onbe-

treden als de begijntjes die hier lang geleden een godvruchtig leven leidden. Er hangt een merkwaardig licht boven de witheid, een schijn van roze en geel, terwijl het toch nog aardedonker is.

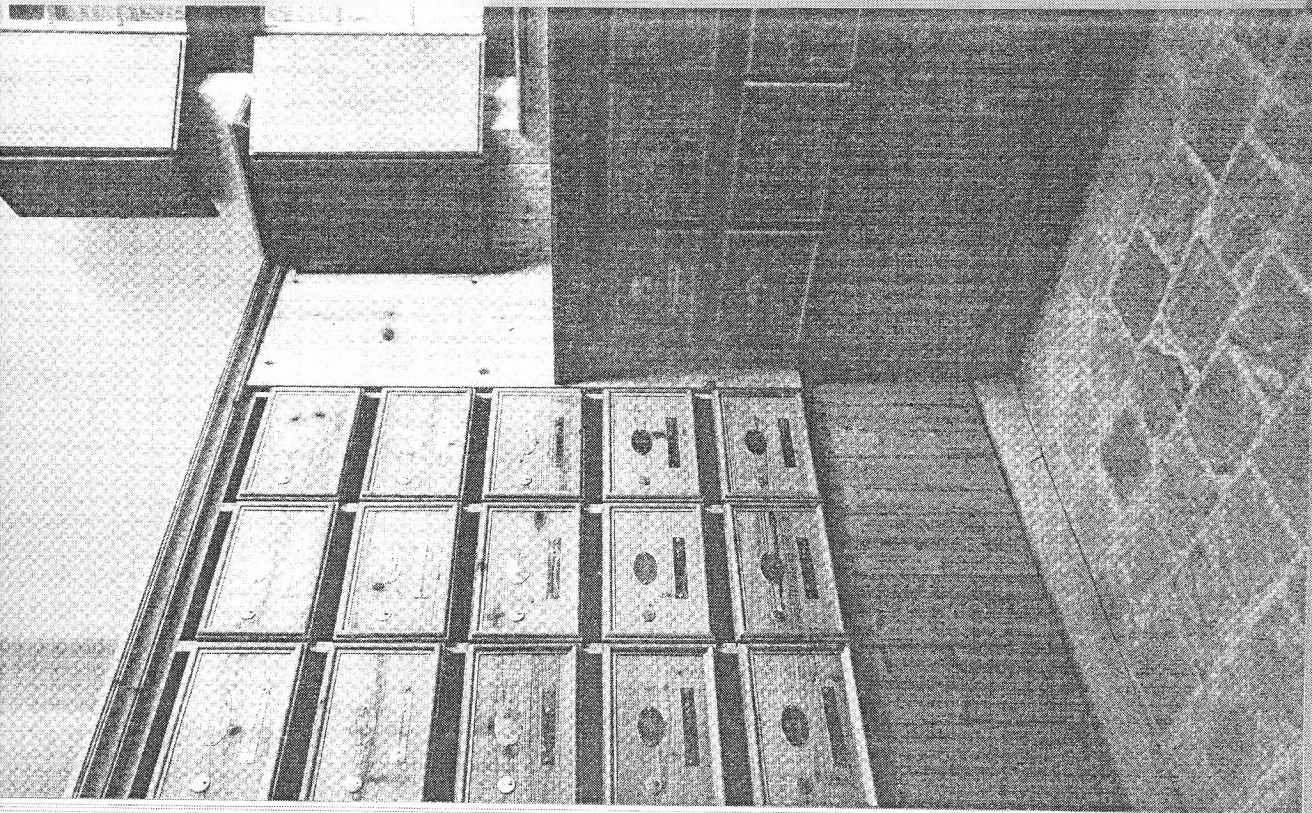
De sneeuw zucht onder mijn laarzen. Hij knerpt, wat op tandenknaarsen lijkt. Geen weemoediger geluid dan het knerpen van verse gevallen sneeuw op een vroege ochtend.

Terug bij mijn poortje zie ik de afdrukken van mijn eigen voetstappen. Een rijtje heen en een rijtje terug. Ik denk aan een dierbare vriend in goede en kwade dagen die, lang geleden tijdens een winterwandeling van mannen-onder-elkaar, mijn zonen leerde om hun naam in de sneeuw te plassen. Dat is geen sinecure als die respectievelijk drie en vier lettergrepen bevat en je een kinderblaasje hebt. Veel verder dan een letter of twee brachten mijn jongens het niet en dat wekte frustratie. Want hij kon het wel, de vriend. Met een uitroepteken er achter zelfs. Geen kunst als je Bob heet.

14. E-mailverkeer

Mijn eerste e-mail ooit verstuurde ik in januari van het jaar 2000. Hij vloog bovengronds of kroop ondergronds – begrijpen zal ik het nooit – naar Cox Bazar in het zuiden van Bangladesh, het geboorteland van mijn dochter, waar ze drie maanden als vrijwilliger werkte in een project voor kansarme meisjes en vrouwen. Dat zijn er heel veel in Bangladesh.

Mijn bureauvullend bakbeest van een computer had ik ingeruild voor een nog kolossaler exemplaar met internetverbinding, en ik zal nooit het glorieuze moment vergeten waarop haar antwoord binnenkwam. Het was een



epistel van een halve meter lang dat ik, na enige oefening, kon doorsturen aan haar vader en broers. We corresponderden in die maanden innig over alle voorkomende onderwerpen. Van de door wraakzuchtige mannen met zoutzuur bewerkte vrouwen tot alle aspecten van onze moeder-dochterrelatie. Ik zou geen razende reporter zijn als ik van die correspondentie niet een afgeroomde versie had gepubliceerd in *Libelle*, het blad waar ik destijds voor werkte.

Sinds die eerste mail naar Bangladesh heb ik er minstens honderdduizend verstuurd en ontvangen. Ondertussen doe ik dat op mijn laptopertje dat een verlengde is geworden van mezelf. Zakelijke, vriendelijke, onstemde, geheime, passievolle mails of een combinatie daarvan zijn het. Een hoogst aangename manier van communiceren. Je schrijft als je wilt en je leest als je wilt. Het is praten en luisteren in zelf gekozen tijd. Wat een verschil met de opdringerige telefoon die je dwingend en ter plekke uit je bezigheden haalt.

Ik blijf mailen een mirakel vinden waarbij de bruilof van Kana klein bier is, vooral als de berichten uit verre oorden komen. Aangekondigd met zo'n lieflijk tinkeltje, alsof het elektronische Ijsboerke langskomt.

Na het ophalen van mijn krant, en bij hoge verwachting soms al ervoor, zet ik 's morgens vroeg mijn laptop aan. Gisteren waren er twee berichten, 's nachts geluidloos binnengelopen vanuit een andere tijdzone. Het eerste is van mijn buurvrouw, die na haar pensioen een jaar aan een universiteit in China doceert. Het tweede is van een vriend, die een maand in Thailand het nietsdoen cultiveert.

Mijn handen warmend aan een kopje thee lees ik dat de buurvrouw niet kan slapen. Het jaar van de Os is

namelijk begonnen en onder luid geknal van vuurwerk geeft iedereen zijn draak te eten. De tekst van de vriend is lang en lyrisch en betreft de basale dingen des levens op het eiland Krabi. Eten, drinken, slapen, douchen, zwemmen in een lauwe azuurblauwe zee. De passage over de vogeltjes lees ik twee keer, zoals ik dat in een boek ook doe met een mooie zin of paragraaf. Bij een eettentje zag ik veel exotische vogeltjes, allemaal hippend in hun eigen kooitje. Ze zongen prachtig. Toen ik er de eigenaar iets over vroeg, vertelde hij dat ze zeldzaam én prijzig waren. Hij schreef het bedrag op een papiertje voor me. 400 euro was de duurste waard, maar dat was dan ook een kampioen, de plaatselijke Helmut Lotti. Trots liet de man me de prijzen zien die hij gewonnen had met zijn zangers. Vier fietsen, twee koelkasten en een groot aantal ventilatoren. Ze zitten allemaal dik onder het stof, sommige nog in de originele verpakking. Het gaat hem om het spel, niet om de knikers.

15. De barones

We noemen haar de barones, onze tafelenote in het sneeuwvakantiehôtel. Ze heeft vuurspuwende ogen en een scherpe tong. Bij ieder ontbijt verschijnt ze in een professionele skiouffit, al gaat ze tegenwoordig nog slechts wat langlaufen. Of wandelen. Ze is zesenzeventig en heeft geen enkel grijs haar. Wij mogen elkaar, Julie en ik. Tussen ons geploeter in de sneeuw door zoeken we elkaar op en wisselen verhalen uit over ons gevulde leven.

Ze vertelt over haar minnaar, die een bron van ergernis is geworden. Hij geeft haar niet genoeg ruimte, is jaloeers en wat haar vooral de adem beneemt: hij nestelt

zich in haar huis en is alleen tevreden met de beste paté, de duurste koffie, vis en kaas uit exclusieve zaken. Op haar kosten. Geen supermarktgedoe voor meneer. Dat is hij niet gewend.

'Dan moet je voortaan je financiële bijdrage maar leveren,' had ze hem laatst toegeschreeuwd, 'ik leef tenslotte van een klein pensioen.'

Aan het einde van dat weekend, waarin de vleselijke geneugten nog eens gelukt waren nota bene, liet hij vijftig euro achter op haar keukentafel, discreet onder zijn bordje geschoven. 'Dat was de druppel. Ik voelde me een hoer,' roept ze verontwaardigd, 'en nog een goedkope ook. Meteen heb ik een punt achter onze relatie gezet. Zijn geruite pantoffels heb ik hem in een postpakket achterna gestuurd.'

Maar wat Julie nooit voorzien had: ze mist hem. Zijn égards, de uitstapjes in zijn voorverwarmde auto, zelfs zijn gezeur over te koude rode wijn en te lauwe witte. 'Wat moet ik nu doen?' vraagt ze vertwijfeld.

'Morgen samen met me gaan shoppen in Montreux,' stel ik voor. 'En nieuwe geruite sloffen voor hem kopen voor naast je open haard. Hele dure. De rest zal wel vanzelf volgen.'

16. Amandelen en politiepen

Mijn moeder kan het niet genoeg benadrukken: ik was vroeger een 'ambetant' kind, een nagel aan haar doods-kist. Altijd ziek of zuchtig, overgevoelig, meteen de traantjes klaar. Als ik niet zo sprekend op mijn vader had geleken, had je kunnen denken dat ik van de melkboer was. Maar ook dat zou niemand geloven, want als

baby al had ik zo'n afkeer van melk, dat iedere voeding een kokhalzend gevecht met de fles was. Tot mijn wanhopige moeder ze op doktersadvies vulde met groentebouillon. Dat hielp.

De dokter had nog meer goede adviezen. 'Stuur dat kind naar school, daar wordt ze hard van en dan hebben jullie zelf ook wat rust,' zei hij tegen mijn ouders. Ik werd dus op vierjarige leeftijd in de fröbelschool afgeleverd, onder de hoede van mère Christine. Doodsbang was ik voor dit androgynе wezen met haar strenge bril en een eeuwig rinkelende rozenkrans in haar zwarte plooiën. Een heel schooljaar lang heb ik van pure angst geen woord gesproken, maar een kniesoor die daar in die tijd op lette.

Hard werd ik ook al niet. Integendeel. Ik sukkelde van de ene verkoudheid in de andere, snotterde, hoestte, krabde mijn koortsblaren open en een baande me huilend een weg door een winter die ik me als de donkerste uit mij kinderjaren herinner. Op een keer stak de dokter, die kind aan huis was, de steel van een lepel in mijn keel en zei dat mijn amandelen en politiepen cruit moesten. En wel zo snel mogelijk. Amandelen. Waren dat geen noten die ook in koekjes voorkwamen? Politiepen. Daar had ik nog nooit van gehoord.

Een paar weken later vertelde mijn moeder me dat wij de volgende dag samen een uitstapje gingen maken. Bij mijn weten hadden wij dat nog nooit gedaan, zij en ik met ons tweejes. We zouden een kleuterschool gaan bezichtigen. Niet mijn eigen papklas maar een andere, in de stad. We zouden vroeg vertrekken en tegen het middagen weer thuis zijn, zei ze met een nerveuze stem.

De volgende morgen namen we de tram. Er kwamen wolkes uit onze mond, maar binnen in de kleuterschool

met een grote betegelde hal was het warm. We zaten samen met nog een paar andere kinderen en hun moeders op stoelen te wachten. Iedereen zweeg. Tot er een witte uitvoering van mère Christine aan kwam wandelen en mijn naam riep. Ze was vriendelijk, dat wel, maar toen ze mijn magere arm in een *Edward Scissorhands*-greep klemde, brak het zweet me uit.

'De zuster gaat je nu de klas laten zien. Ik wacht hier op je,' piepte mijn moeder. De non knikte. 'Kom maar mee, kindje,' zei ze. Alsof ik te kiezen had.

In een kleine kamer met veel wit en zilver, die in de verste verte niet op een klas leek, tilde ze me op een tafel en begon me uit te kleden tot op mijn hemd. Op wonderbaarlijke wijze was ze in het bezit van mijn lievelingsnachtjapon met beertjes. Die trok ze over mijn hoofd. En nu moest ik even heel hard blazen, zei ze, terwijl ze in een bakje rommelde. Het was geen ballon die ze me voorhield. In mijn herinnering werd een ijzeren klem met een lapje er overheen op mijn mond gezet. Meteen daarna verdween de wereld geheel uit beeld. In die tijd gebruikte men nog chloroform om kinderen te verdoven.

Toen ik, een tijdloze periode later, wakker werd in een bedje, met mijn gezicht op een bebloede handdoek, dacht ik dat ik dood was. Mijn moeder stond naast het bed en kantelde haar hoofd om me goed te kunnen observeren. Zo heb ik later nog vele malen van haar gedroomd: hoe ze me aankeek met dat schuine hoofd. Nog nooit had ze dat op deze manier gedaan. Zonder ergernis, zonder zuchten. Ze verving de bloeddoek door een schone witte die pijn deed aan mijn ogen. Meteen zaten daar ook weer rode vlekken op. Ze kwamen uit mijn neus en mijn mond en smaakten naar ijzer.

Even later merkte ik dat er nog meer bedden in het

zaaltje stonden en dat er nog meer kinderen met hun gezicht op bebloede doeken lagen die door moeders met schuine hoofden werden verschoond. Die kinderen verzezen een voor een en werden op een rijdend bed neergeloopt. Ze moesten hun beenjes spreiden zodat er steeds een ander kind tussen paste. Zo zaten daar een stuk of zes bleekneuzen op een brancard te knikkebollen, als een levende visgraat, met hun jasjes over hun ponnen of pyjama's.

'We wachten op jou, hoor,' riep de non tegen me. 'Kom op, je mag naar huis, ijsjes gaan eten.'

Mijn moeder wilde me uit het bed tillen, maar ik was nog steeds een beetje dood. Het bloed lekte uit mijn mond, de beertjes waren doorweekt. Slap ging ik weer liggen.

'Kom op, niet zo flauw,' zei *Scissorhands* kortdaar. Binnen luttele momenten bevond ik me op het rijdende bed, met mijn jas aan en mijn capuchon over mijn gonzende oren. Ik mocht liggen, als sluitstuk van de menselijke visgraat. De tocht door de gang, met de voorbij golvende tl-lampen tegen het hoge plafond, kan ik me tot op de dag van vandaag haarscherp voor de geest halen.

Van de taxirit naar huis weet ik niets meer. De bomma van Deurne, die op mijn broer en zus had gepast tijdens mijn uitstapje, barstte in tranen uit toen ik als een slappe pop in mijn moeders armen werd binnengedragen. Ze moest gaan zitten met een glaasje water. Jaren later herhaalde ze het nog; dat ze dacht dat ik gestorven was, zo bleek en stil als ik daar hing.

Ik werd in het ouderlijk bed in de voorkamer gelegd, met een schone pyjama aan. Als middageten kreeg ik een coupe ijs. Niet zo'n onnozel kinderijze dat je meestal nog moest delen, maar een hele schaal voor mij alleen.

Dagenlang lag ik me in diverse bedden en op canapés het hoofd te breken over die vreemde fröbelschool, waar je uitgekleeft werd en zwevend in een bed vol bloed ontwaakte. Tot mijn tante Rachel op bezoek kwam met een prachtig cadeau: een popje in zwarte nonnenkleren, compleet met kap en rozenkrans. Ik zat tussen twee porties ijs in de kussens geleund met het popje te spelen terwijl mijn moeder en haar zus een vrouwengesprek voerden. Muisstil en onzichtbaar luisterde ik. Mijn moeder zei hoe bang ze was geweest toen ze me daar na de ingreep in dat bedje vond. Hoe zelfs de taxichauffeur had gevraagd of het wel verantwoord was om dat kind mee te nemen, want het leek op sterven na dood. En toen, eindelijk, in een flits, begreep ik dat 'amandelen en poliepen' de naam van een operatie was en de kleuterschool een ziekenhuis. Maar vooral dat je grote mensen voor geen cent kon vertrouwen.

17. Herman poetsman

Of ik bezwaar had tegen een man, vroeg een dame van het uitzendkantoor me negen jaar geleden. Bij een eerdere gespreksronde had ze al gepolst of ik bezwaar had tegen een vreemdeling. Ze vroeg het maar omdat oudere mensen zoals ik liever geen mannen of vreemdelingen in huis hebben, legde ze subtiel uit. Ik heb in principe tegen niemand bezwaar, maar zocht gewoon een medemens die mijn huis wilde poetsen omdat ik daar zelf de tijd en het talent voor mis.

Ze stuurde dus een man, om eens kennis te maken. Het was geen vreemdeling maar een blonde Belg. Ervaring met poetsen had hij niet, zei hij eerlijk. Laten we

het maar proberen, vond ik, en als het niks wordt, dan stoppen we er gewoon mee. Hij zag er solide en goedmoedig uit, als iemand die je kunt verdragen in je huis.

Negen jaar later is hij er nog altijd, de man tegen wie ik geen bezwaar had. Herman. Ik deel hem inmiddels met een paar burens en vriendinnen. We zijn het er over eens dat er vast interieurverzorgers zullen bestaan met een grondiger aanpak, maar we zwaaien toch iedere keer dankbaar met onze dienstcheques voor hij vertrekt.

Iedere dinsdag om klokslag negen uur belt hij bij me aan. Als ik mijn poortje open, staat hij altijd naar iets heel anders te kijken dan naar dat poortje. Soms staat hij zelfs op een heel andere plek dan waar ik hem verwacht. Er vliegt altijd net een vogel voorbij, een van de katten heeft een vuilniszak opengekrabd, het licht brandt al bij de burens die volgens hem vroeg wakker zijn voor hun doen. 'Goedemorgen, Herman,' antwoord ik stevast op zijn eigenaardige openingszinnen. Daarna drinken we samen een kopje koffie en bespreken de dingen van de week. Dat wil zeggen: ik bespreek ze en hij zwijgt. Hij zwijgt veel, op een brocierige manier.

Herman heeft mijn tranen gezien toen mijn vader stierf, hij heeft me nerveus zien ijsberen toen mijn kleinkinderen werden geboren. Eén boek heeft hij gelezen in zijn leven en dat was er een van mij. Hij leidt een eenzaam en mysterieus leven. Eén hoogtepunt en één dieptepunt heeft hij met me gedeeld de afgelopen jaren. Het hoogtepunt was dat hij een bedrag met veel nullen won met de lotto en het dieptepunt dat zijn vriendin met de noorderzon vertrok, met medeneming van een aantal van die nullen en de nieuwe inboedel. Langer dan de duur van een kopje koffie, toeren inbegrepen, duurden die verhalen niet.

De ene week werkt hij boven, de andere week beneden. Ik zit ondertussen in mijn werkkamer en bemoei me nergens mee. Ieder zijn vak. Om 11 uur nuttigen we samen een kopje soep in de keuken. 'Lekkere soep,' zegt hij over al mijn soepen, ongeacht de kleur of samenstelling. 'Niet slurpen, Herman,' berispte een toevallig meeterende kleindochter hem laatst.

Af en toe ontdek ik een klein euvel. Zoals toen in de badkamer mijn halssnoer knapte en tientallen kleine amethisten en bergkristalletjes alle kanten uit sprongen. Met mijn leesbril op kroop ik over de vloer en verzaamelde de steentjes. Op plekken waar ik anders nooit kijk of die ik met mijn bijziende ogen niet zie, bevonden zich een paar weelderige stofnesten. Ik oefende hoe ik hem dat de volgende keer vriendelijk en allerm minst verwijtend zou zeggen bij de koffie. Want Herman mag dan nooit enige emotie tonen, er klopt een gevoelig hart in zijn massieve bovenlijf.

'Herman, wil je vandaag eens extra aandacht besteden aan de badkamer?' vroeg ik hem de volgende keer, alsof het me spontaan te binnen schoot. De geaarde driebewegtekker met pruike die ik achter de wasmachine had aangetroffen, had ik al een beetje opgeschoven zodat zijn oog erop zou vallen. Hij maakte er geen punt van en deed extra zijn best.

Ooit begaf ik mij eens onverwacht naar beneden, terwijl ik de stofzuiger hoorde brommen in de woonkamer. Ik keek even door de openstaande deur en zag de stofzuigerslang over een stoel hangen, in het luchtledige zuigend. Tegen de belendende stoel geleund stond Herman te sms'en op zijn nieuwste model mobiel. Ik ben maar stillertjes weer naar boven geslopen, in afwachting van ons knusse soepkwartier.

